

Вісник НБУ. 2011. № 11. С. 10 – 17.

4. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. Редакцією В.М. Гейця [та ін.]. К.: НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.

Кобилянська Юлія Ярославівна
Студентка II курсу магістратури
Західноукраїнського національного університету

СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Поступове інтегрування України до європейських структур зумовлює аналіз відповідних механізмів, моделей, схем тощо, які використовуються в країнах ЄС, та їх впровадження з відповідною адаптацією у вітчизняні реалії. Системи пенсійного забезпечення, як і пенсійний вік, в європейських країнах дещо відрізняються один від одного. На перший погляд, дані пенсійні системи здаються стабільними, такими, що тривалий час не змінюються, та забезпечують високий рівень пенсій для всіх громадян похилого віку. Але не все так чудово, як нам здається.

На сьогодні кожен четвертий громадянин Європейського Союзу залежить від їхнього пенсійного доходу. Молоді громадяни, шляхом сплати обов'язкових пенсійних внесків до бюджету, змушені утримувати велику кількість пенсіонерів. Пенсії – це одна з найбільших статей державних видатків у країнах Європи, у зв'язку із зниженням народжуваності та збільшенням тривалості життя. Пенсійні системи потребують постійного оновлення, відходу від старих розподільчих схем, переходу на індивідуальне пенсійне планування задля уникнення бідності або великих втрат у доходах після виходу на пенсію.

Слід відзначити, що пенсійні системи європейських країн реформуються практично постійно, особливо в даний період, а суми виплачуваних пенсій

залежать від різних показників: рівня економіки в країні, тривалості життя населення та віку виходу на пенсію, які в більшій мірі визначають і рівень пенсій.

На сьогодні у світі існує два основних способи фінансування пенсійних систем: 1) за рахунок покриття поточних витрат на виплату пенсій (він іменується за рубежом як «pay – as – go system», або «система поточних платежів»); 2) шляхом створення накопичувального резервного фонду [1].

При цьому, існування виключно солідарних чи накопичувальних стратегій не властиве сучасним країнам ЄС: в тій чи іншій мірі, для них характерне поєднання розподільчого та накопичувального принципів. «Система поточних платежів» по своїй суті є розподільчою системою, яка, як правило, є державною формою пенсійного забезпечення. Пенсійні виплати фінансуються за рахунок поточних доходів, які складаються з внесків робітників та роботодавців. Внески робітників акумулюються на спеціальному виділеному рахунку та після цього розподіляються у вигляді виплат на користь пенсіонерів [2]. Саме цей спосіб розподілу пенсійних витрат є найбільш поширеним у світі. Як основа у ньому виступає принцип «солідарності поколінь», у відповідності з яким працездатна частина населення забезпечує виплату пенсій попереднім поколінням. Її суть полягає в тому, що всі працюючі сплачують обов'язкові платежі (соціальні внески) в єдиний цільовий пенсійний фонд, де гроші акумулюються й одразу (протягом поточного періоду) виплачуються у вигляді пенсій тим, хто вже досягнув пенсійного віку.

В більшості європейських країн на сьогодні переважають змішані пенсійні системи, що, серед інших чинників, зумовлене неможливістю миттєвого впровадження накопичувальних пенсійних систем, так як для накопичення коштів населенням потрібен тривалий період. Сучасні пенсійні системи, як правило, є трирівневими і ґрунтуються на моделі, запропонованій Світовим банком.

Така модель включає в себе три основні складові:

Перший рівень – державне пенсійне забезпечення, яке побудоване на принципах розподільчої пенсійної системи, коли працездатне населення виділяє певну частину коштів зі своєї заробітної плати у вигляді податків та зборів на утримання пенсіонерів. При цьому гарантується базова пенсія, розмір якої не залежить від вкладу учасника в систему. Служить механізмом захисту від бідності. Фінансується за рахунок бюджетних відрахувань або за рахунок відрахувань працюючого населення.

Другий рівень – обов'язкове пенсійне страхування, яке побудоване на принципах розподільчої та накопичувальної ПС. При встановленні розміру пенсії враховується внесок учасника в систему. Служить механізмом забезпечення гідної старості і є надбавкою до базового розміру пенсії. Фінансується за рахунок відрахувань працюючого населення. При цьому відрахування можуть йти як в розподільну систему на поточні виплати пенсіонерам, так і на індивідуальні рахунки застрахованих осіб в залежності від конкретного режиму регулювання. У разі якщо кошти йдуть в розподільну систему, на рахунках застрахованих осіб відображаються умовні зобов'язання в майбутньому; якщо відрахування надходять на індивідуальні рахунки застрахованих осіб, тобто в накопичувальну систему, вони є власністю застрахованої особи і інвестуються з метою отримання доходу фінансовими інститутами .

Третій рівень – приватне, або додаткове, пенсійне забезпечення, яке побудоване на принципах накопичувальної ПС. Розмір додаткової пенсії залежить виключно від суми накопичених застрахованою особою коштів на індивідуальному рахунку, в більшості країн є приватною ініціативою і служить інструментом забезпечення гідного рівня життя на пенсії. На даному рівні кошти інвестуються фінансовими інститутами .

В європейських країнах домінуючим критерієм поділу моделей пенсійного забезпечення є рівень розвитку економіки. Так, наприклад, за цією ознакою

професор В. Роїк виділяє дві моделі організації пенсійних систем: англосаксонську (ліберально-демократичну, модель У. Бевериджа) та континентальну (класичну модель, модель О. Бісмарка).

В основу моделі О. Бісмарка закладено механізм, центральною ланкою якого є інститут обов'язкового соціального страхування. Ця модель, тільки дещо реформована, і на сьогодні залишається актуальною для багатьох розвинених країн Європи. Її використовують такі країни, як Австрія, Бельгія, Франція, Італія, ФРН, Греція та ін.

Перевага цієї системи полягає в незалежності розмірів пенсій від результатів функціонування фінансових ринків і діяльності керівництва пенсійних фондів. Фінансовані у такий спосіб пенсії забезпечують більш надійний захист і більш високу норму заміщення. Однак, недоліком розподільчої системи є пряма залежність від демографічних факторів і стану ринку праці – рівня зайнятості, заробітної плати, безробіття, співвідношення чисельності платників внесків та пенсіонерів [3].

Ця модель ґрунтується на принципах пенсійного страхування та професійній солідарності, що передбачає створення страхових фондів, якими на паритетних засадах управляють власники підприємств, організацій та установ та наймані робітники. Зазначена модель реалізується для малозабезпечених членів суспільства, що не можуть отримувати страхові пенсійні виплати за відсутністю страхового стажу, а пенсійне забезпечення реалізується через принцип соціальної допомоги, який спричинює модифікацію цієї моделі та збільшення частки бюджетного фінансування пенсійного забезпечення .

Німеччина, як «колиска» солідарної пенсійної системи, і на сьогодні значною мірою зберігає саме цю систему, однак у значно модифікованій формі, з добре розвиненою трирівневою моделлю. Перший рівень – обов'язкове державне пенсійне страхування, другий рівень – виробничі пенсії, що

виплачуються підприємствами, і третій – приватне матеріальне забезпечення в старості [4].

Скандинавська модель соціального захисту, або приватно-корпоративна – характерна для Швеції, Данії, Фінляндії. Соціальний захист пенсіонерів у зазначених країнах трактується як законне право громадянина. У 1913 році в Швеції була введена нова модель пенсійної системи, яка стала першим у світі прикладом загального соціального страхування. Характерною рисою скандинавської моделі, є широке охоплення різних життєвих ситуацій і страхових ризиків, які вимагають підтримки держави.

Якщо узагальнити досвід проведення реформ у сфері пенсійного забезпечення в європейських країнах, то можна зробити висновок, згідно з яким, на сучасному етапі розвитку інститутів пенсійної системи відбуваються перетворення пенсійних систем в накопичувальні або змішані пенсійні системи, які містять елементи як схем з визначеними виплатами, так і схем з фіксованими внесками. В рамках здійснюваних перетворень пенсійних інститутів містяться як переваги, так і недоліки накопичувальної пенсійної системи. З одного боку, накопичувальні системи мають більші грошові ресурси, які можуть використовуватися на виплату пенсій особам, які відраховують внески в систему пенсійного страхування з зароблених ними протягом періоду трудової діяльності заробітків. Однак, з іншого боку, накопичувальні системи, які існують у чистому вигляді, не здатні вберегти громадян похилого віку, включаючи навіть тих, хто отримував середній дохід, будучи працівником, від ризику опинитися в скрутному матеріальному становищі після виходу на пенсію. Виходячи з цього, в якості найбільш бажаного результату інституційних перетворень пенсійної системи, що відноситься, в тому числі і до України, можна розглядати змішану пенсійну систему.

Оптимальний варіант організації такої пенсійної системи передбачає існування в її рамках таких інститутів як базова пенсія, яка призначається всім

громадянам, які втратили працездатність внаслідок інвалідності або досягнення пенсійного віку, трудова пенсія, що залежить від трудового стажу і заробітку працівника до його виходу на пенсію, і недержавна пенсія, яка може розглядатися як додаткова до перших двох і може існувати як у вигляді корпоративних, так і індивідуальних пенсійних планів, особистих накопичень громадян, що розміщуються ними в недержавних пенсійних фондах і страхових компаніях.

Список використаних джерел:

1. Соціальний захист населення України. Статистичний збірник. К.: 2019. 123с.
2. Пенсійна система Німеччини. Пенсійний фонд України. URL: <http://www.uaib.com.ua/files/articles/203/49/Germany.pdf>
3. Дегтярь Л.С. Пенсионные реформы в развитых странах: новейшие тенденции и выводы для России. Проблемы прогнозирования. 2012. № 2. С. 101.
4. Ермаков Д.Н. Частное (приватное) пенсионное страхование в современной Германии. Вестник МГОУ. Серия «Экономика». № 4 / 2011. С. 10.

Ковальчук Майя Сергіївна

*Провідний спеціаліст відділу освіти, молоді та спорту
Чемеровецької селищної ради*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Зважаючи на те, що освіта є основою розвитку держави та суспільства, важливим є побудувати ефективну систему її фінансування та забезпечення, як за рахунок державних коштів, а також приватних.